

HİKÂYE

HATUN KIZ

Dr. Ali KAFKASYALI

Takvimlerin Şubat 1917'yi gösterdiği günlerde, kırk yıldan beridir Rus ve Ermeni işgali altında bulunan Ardahan, Batum ve Kars'taki Türklerin kalplerindeki ümit közleri alevlenmeye başlar. Çünkü Türk ordusu Erzincan'dan hareket etmiştir. Bu üç şehri ve Kafkasları Rus ve Ermeni işgalinden kurtaracaktır. Yıllardır beklenen gün gelmiştir. Türk ordusunun gelmekte olduğunu öğrenen bütün halk heyecana kapılır. Genç ihtiyar, kadın kız bütün herkes hasretlisini gözleyen âşıklar gibi yemez, içmez, uyumaz olurlar. Sandıklarda, bavullarda sakladıkları bayrakları çıkarıp pencerelere, eyvanlara asarlar. Sarıkamış'ın Sübhanazat köyünden Molla Mustafa ise sevincini ve heyecanını önleyemez. Başına topladığı gönüllü süvari kuvvetleri ile ellerinde Türk bayrakları olduğu hâlde köy köy dolaşır Türklerle müjde, Ermenilere gözdağı vermeye başlar. Mustafa medrese tahsili almış iyi bir hocadır. Bunun için halk ona Molla Mustafa demektedir. Henüz 14 yaşını doldurmamış Hatun Kız da at sırtında elinde Türk bayrağı babasının yanındadır.

Günden güne pencerelere, eyvanlara ve meydanlara dikilen sırıklara asılan bayrakların sayısı artmakta, Molla Mustafa'nın süvari kuvvetlerine katılan gönüllüler çoğalmaktadır. Kırk yıldır bayrak yüzüne ve ezan sesine hasret kalan Türkler büyük bir heyecan içinde Rus ve Ermeni zulmünden; kalelerinde, kulelerinde dalgalanan Rus bayraklarından ve olur olmaz zamanlarda çeşitli bahanelerle çalınan çan seslerinden kurtulacakları günü beklemektedirler. Halk gerilmiş yay gibi olmuştur.

Kars'taki Ermeni yönetimi bu gelişmelerden çok rahatsızdır. Hatta halkın bu millî heyecanı onları, Türk ordusu'nun gelmekte olmasından daha çok endişelendirmektedir. Kars merkez Ermeni komutanı, bütün Ermeni birliklerine gizli bir emir göndererek Türk halkı arasında oluşan bu millî heyecanın söndürülmesini ister. Gönderilen gizli emir Sübhanazat köyünün bir kilometre yakınında bulunan Ermeni muhafız bölüğünün komutanına da ulaşır. Bölük komutanı beklediği emri almanın sevinci ile işe ilk önce Molla Mustafa'dan başlar. Şeytanın bile aklına gelmeyen bir tuzak hazırlar. Molla Mustafa'yı sabah kahvaltısı için Benli Ahmet Tren İstasyonu'ndaki karargâhına davet eder. Molla Mustafa'nın eşi ve kızı gitmemesi için ısrar ederler. Ama ikna edemezler. Yeğeni Eşref ile birlikte silahlanıp atlanarak giderler. Fransa'da eğitim gören ve hainliğin her çeşidini öğrenen bölük komutanı, davetlileri bahçede karşılar. Onları ağaçların altında hazırladığı sofraya buyur eder. Muhafızlar, konukların atlarını yakındaki ağaçlara bağlarlar.

Tedirginliğini gizlemeye çalışan komutan sahte gülücükler arasında sorar:

- Hatun Kız'ı da getirseydin.

Molla Mustafa:

- Kız çocuğudur. Getirmek istemedim.

- Hiç de kız çocuğuna benzemiyor. Erkek gibi yetiştirmişsin. Önceki gün dürbünle seyrettim. Elinde bayrak, omzunda tüfek senin atlı grubunun içinde karşı köylere gidiyordu.

Molla Mustafa lokmasını yuttuktan sonra:

- Biliyorsun Komutan, erkek çocuğum yoktur. Kızımı biraz dirayetli yetiştireyim diyorum. Evimize ocağımıza sahip olabilsin.

Komutan baklayı ağzından çıkarır:

- Dirayetli yetiştirmek için elinde bayrak, sırtında tüfek köy köy gösteri yaptırmak mı gerekiyor?

Molla Mustafa, komutanın rahatsızlığını anlar. Söz esirgemenin zamanı olmadığını düşünür ve ekler:

- Vallahi Komutan, çeteci Ermenilerin ne zaman ne yapacağı belli olmuyor. Gâh Rusların, gâh İngilizlerin gâh Amerikalıların fedailiğine soyunuyorlar. Son günlerde de biliyorsun Fransızların hesabına çalışıyorlar. Ne yapsak, ne etsek Ermenilerle birlikteliğimizi, dostluğumuzu sürdürmeye fırsat vermiyorlar. Bize de canımızı, malımızı, namusumuzu korumak için tedbir almaktan başka yapacak şey kalmıyor.

- Belki de onların çıkarları bunu gerektiriyor.

- Hayır Komutan, kesinlikle hayır. Ermenilerin çıkarları Türklerle birlikte olmaktadır. Çünkü Türkler onlara arkadaş, kardeş muamelesi yapmaktadır. İşbirliği yaptıkları diğer milletler ise onları nesne olarak, maşa olarak görmektedirler.

- Yani biz Ermeniler maşa, siz de ateşsiniz öyle mi?

- Estağfurullah! Bu nasıl söz. Ben sizleri değil, çeteci Ermenileri kastediyorum. Diğer yandan biz Türkler ateş falan değiliz, fakat malûm devletler bizi ateş olarak görüyor veya gösteriyorlar.

Komutan çayını yudumlar. Böyle bir sohbet açmayı yersiz bulur. Konuyu değiştirmek ister.

- Duyduğuma göre Türk ordusu geliyormuş.

- Ben de duydum.

- Türk köylerindeki bu heyecanın ve taşkınlığın sebebi bu mu?

- Herhalde.

- Türk ordusu buralara gelebilirse ne yapmasını istersiniz?

- Benim ne yapmasını istemem önemli değil, zaten böyle bir şey yapamam. Ben kim, Türk ordusuna yön vermek kim. Ancak Türk ordusunun ve Türk Devletinin ne yapacağı bellidir.

- Ne yapacaktır?

- Çeteci Ermenilere ve diğer işbirlikçilere, silahlarımızı teslim edin Ermeni halkını ve diğerlerini rahat bırakın. Halklar kardeş ve arkadaş gibi birlikte yaşasın, diyecekler. Kabul etmeyenleri, yine de Amerikalıların, Rusların, İngilizlerin, Fransızların fedailiğini yapmaya devam etmek isteyenleri herhalde cezalandıracaklar. Doğrusu da budur.

- Doğrusu bu mu? Doğrusu bu ise yanlışı hangisi? Ne ise önemli değil.

Komutan bu mevzudan da rahatsız olmuştur. Molla Mustafa'nın her sözü ona kurşun gibi işlemiştir.

Bir müddet konuşmadan çaylarını yudumlarlar. Molla Mustafa gözlerini karşıda bütün heybetiyle uzanmış duran Allahüekber Dağları'na çevirir. Üzerindeki beyaz örtüyü görür görmez üç yıl önceki Sarıkamış felaketini, binlerce şehidi hatırlar. Yanar, yakılır, ruhu çekilir. Baktıkça dağlar ona, o dağlara yaklaşır. Şehitler gözünde canlanır. Gülümsüyorlar. Sanki onu çağırıyorlar. O kiralık çirkeflerin yanından ayrıl, bize gel, bize katıl diyorlar. Evet gel gel diyorlar. Molla Mustafa gözünü Allahüekber Dağları'ndan ayırır. İrkilmiştir. Bir anda neler görmüş neler hissetmiştir. Eşref'e bakar, ardından komutana döner:

- Bize müsaade edin gidelim, der.

Komutan, gitmek istemelerine sevinir. Bir an önce plânını uygulamak istemektedir. Karşılığında yaptığı gibi yine sahte gülücüklerle:

- Oturuyorduk, sohbet ediyorduk, giderdiniz. Bir çay daha alsaydınız, der.

Molla Mustafa:

- Teşekkür ederiz. İyi oturduk. Kalkalım. Yarın öğleye bize buyurun, bizde de bir yemek yiyelim.

Masadan kalkan komutan hem konuşmakta hem de etrafa bakınmaktadır:

- Teşekkür ederim. Sizin çok yemeğinizi yedik. Zahmet etmeyin, der. Ardından günün hatırasına fotoğraf çektirmeyi teklif eder ve uzakta bekleyen fotoğrafçı askere seslenir:

- Fotoğrafçı, oğlum, gel bir fotoğrafımızı çek!

Yüzlerini güneşe, sırtlarını Allahüekber Dağları'na dönerek ayakta dururlar. Fotoğrafçı asker daha deklanşöre basmadan görünürde garsonluk yapan iki Ermeni, hazırlanan plân gereği, dayı ve yeğenin enselerine doğrulttukları silahları ateşlerler. Molla Mustafa ve Eşref yere yığılırlar. Bu kurşunlarla, çeteci Ermeniler yapmayı plânladıkları Türk katliâmını başlatırlar.

Bölük Komutanı, askerlere, cesetleri yakındaki çukura atmalarını ve atlarını tavlaya çekmelerini emreder. Askerler atlara doğru gittiklerinde deminden beri olup bitenleri seyreden atlar bu canilerden ürkerler. Kaçmak üzere olan Eşref'in atını yakalarlar. Ancak Molla Mustafa'nın Pullu Kırat'ı ağaca bağlı yularını kopararak köye doğru koşar. Yakalayamazlar.

Bölük Komutanı, Türk köylerini yakıp yıkmaları için Ermeni birliklerine saldırı emri verir. Askerler hazırlığa başlarlar.

Hatun Kız babası gideli beri evin üzerinde onu gözlemektedir. Anlayamadığı bir sıkıntı içerisinde. Annesi de öyle. Kadıncağız kaç defa Hatun Kız'a seslenerek babasının gelip gelmediğini sormuştur.

Silah seslerini duyduktan sonra Hatun Kız tamamen göz kulak kesilmiş, Benli Ahmet İstasyonu'na bakmaktadır. Bir karışıklık, bir koşturmaca fark eder. Biraz sonra babasının Pullu Kırat'ının dörtünela geldiğini görür.

Hatun Kız henüz çocuk denecek yaşadadır ama akli keseli beri babasının ve büyüklerin yanında büyümüştür. Yaşından önce gelişmiş, olgunlaşmıştır. Çok şey bilmektedir. Babasını ve halasının oğlu Eşref'i vurduklarını anlamakta gecikmez. Damdan inip Pullu Kırat'ı bahçede karşılar. Annesi de dışarı çıkmıştır. Ağlayıp inlemektedir. Eşref'in eşi, akrabalar, komşular bir anda toplanırlar. Herkes yanıp yakılmaktadır. Pullu Kırat ardı ardına birkaç kez acı acı kişner. At yerinde duramamaktadır. Hatun Kız, Pullu Kırat'ın kopmuş yularından tutup, yüzüne bakar. Göz göze gelirler. Oradakilere, bilhassa Hatun Kız'a bir şeyler söylemek istemektedir. Sanki büyük bir felaketin yaklaştığını haber vermek istiyor. Kadınlar kızlar ağlıyorlar, erkekler kıvranıp duruyorlar, ne yapacaklarını bilemiyorlar. Ağlamayan yalnız Hatun Kız ve Pullu Kırat'tır.

Hatun Kız, Pullu Kırat'ın demek istediklerini anlamış gibi içeri koşar. Annesinin çeyiz sandığını açıp, içinden babasının onun için diktirdiği Kafkas kıyafetini çıkarır. Kaftanını giyip, gümüş işlemeli kemerini beline bağlar ve kamasını takınır. Yüklükten tüfeğini çıkarıp omzuna asar. Askıdan kara kalpağını almayı unutmaz. Dışarı çıktığında Pullu Kırat ile tekrar göz göze gelir. Niyet ve dilekleri örtüşmüştür. Konu komşuya hissettirmeden Pullu Kırat'ın eyerinin örtüsünün altındaki gizli cepte bulunan babasının yedek tabancasını kontrol eder. Babası her ihtimale karşı eyerin üst örtüsünün altında ateşlemeye hazır durumda bir tabanca bulundururdu. Tabanca yerindeydi. Annesi, kızım ne yapıyorsun, nereye gidiyorsun demeye kalmadan Hatun Kız bir kurt çevikliği ile fırlayıp ata biner. Uçmaya hazır bir kartalı andırmaktadır. Ermeni çetecileri köye gelemeden Hatun Kız köyü terk eder. Kağızman'a doğru yol alır. Türk köylerinden toplayacağı fedailerle bu canilere karşı savaşacaktır.

Paslı Geçidi'ne yaklaşır. Buradan gündüz geçmeye kalkarsa Ermeniler tarafından yakalanacağından korkar ve atın yönünü Aras vadisindeki derelere çevirir. Nehrin sol vadisindeki fundalıkların derinliklerine sokulur. Atın gemini alıp yularını eyerin kaşına takar. Uzun süre Pullu Kırat'ın çalılar arasında, otlamasını seyreder. Akşamın alaca karanlığında yola çıkmayı da göze alamaz. Geceyi kıvrıla büküle fundalıkta geçirir. Gecenin son anlarına kadar uyanık kalmayı başarır. Ancak son dakikalarda gözünü uyku bürür. Uyandığında güneş doğmak üzeredir. Pullu Kırat çalılarının yan yöresindeki kuru otlarla karnını doyurmuş onu gözlemektedir. Atlanıp, yegâne yol olan Paslı Geçidi'ne yönelir.

Süphanazat köyüne giren haydutlar, kadın kız, çocuk yaşlı demeden önlerine geleni öldürürler. Aşağı Kotanlı, Yukarı Kotanlı, Cavlak köylerine saldırırlar. Öldürmedikleri insan söndürmedikleri ocak kalmaz. Aynı zamanda Hatun Kız'ı da aramaktadırlar. Çünkü Fransızların millî kahramanlarından çoban kız Jan Dark (Jeanne D'Arc) gibi onun da halkı

ayaklandıracağından korkarlar. Sübhanazat ve çevre köylerde onu bulamayan Ermeniler telaşa düşerler. Çevre karakollara haber verirler.

Hatun Kız, Kağızman'ın Paslı geçidinde Ermeni gözcüler tarafından yakalanır. Üzerini ararlar. Tüfeğini ve kamasını alırlar. Ancak atın eyerinin gizli cebindeki tabancayı almayı akıl edemezler. İki süvari nezaretinde atıyla birlikte Benli Ahmet İstasyonu Bölük Komutanlığı'na gönderirler.

Hatun Kız, yol boyunca ne Ermeni süvarilerini öldürmeye ne de kaçmaya fırsat bulur.

Bölük Komutanı, emrindeki bütün askerleri çevredeki Türk köylerini yakıp yıkmaya göndermiştir. İstasyonun önünde tek başına gezinmektedir. Muhafızı ise tüfeği omzunda bir ağaca yaslanmış gelenleri seyretmektedir. Görünürde başka kimse yoktur.

İstasyona yaklaştıklarında Hatun Kız'ın gözü gayri ihtiyarî olarak biraz ötedeki tümseğe takılır. İçinden bir ses babası ile Eşref'in orada gömülü olduğunu söyler. Belinden bir sızı başlar beynine doğru tırmanır. İçi sızlar. Gözleri görmez olur. Babası gözlerinin önünde canlanır. Katilini göstermektedir. Ona, metin ol, kendini toparla ve silaha davran. Benim gibi hata yapma. Ögüdü Avrupa'dan almış bu canilere sırtını dönme, der.

Hatun Kız gereken işareti alır. Gözünü tümsekten ve gördüklerinden ayırıp komutana çevirir. Tam onun karşısına gelmişlerdir. Komutan bir kahraman edasıyla onları seyretmektedir. Öndeki süvari attan inerek komutana bilgi verir. Kaçmakta olan kızını yakaladıklarını, üstünü arayıp, silahını ve kamasını aldıktan sonra kendilerine getirdiklerini söyler. Diğer süvari de arkada atından inmek üzeredir.

Hatun Kız, fırsatı değerlendirmeye karar verir. Hemen harekete geçer. Sakin bir tavırla onların aksi yönünde attan süzülüp iner. Attan inmesi ile tabancayı örtünün altından çekmesi ve komutanın kafasına ateşlemesi bir anda olur. Komutanı vurmanın hazzı ve can havli ile "Kımıldamayın!" diye öyle bir bağırir ki ortalık inler. Askerler neye uğradıklarını şaşırırlar. Silahına davranmak isteyen muhafızı da vurur. Atını siper yaparak onu getiren çeteci Ermenilere döner. Donup kalmışlardır. Tüfeklerini bile omuzlarından çıkarmaya fırsat bulamamışlardır. Onların da kafasına birer kurşun sıkar.

Etrafi gözden geçirdikten sonra gidip cansız yatan muhafızın tüfeğini alıp omzuna, mermiliklerini boynuna asar. Babasına koşar. Onların yattığı tümseğin üzerine kapanır. Ak alınla topraktan gelip, al kan içinde toprağa dönen babası Eşref'in yerine toprağı öperek onlara ihtiramda bulunur. Fatiha okuyup dua eder. Gözü, tümseği ıslatırken dudakları da onlara "Kanınız yerde kalmayacaktır, rahat uyuyun.!" diye fısıldar. Saygıyla yanlarından ayrılıp onu bekleyen atına koşar. Dünden beri suru düşmüş esir komutan gibi perişan bir halde bulunan Pullu Kırat cana gelmiş, küheylana dönmüştür.

Hatun Kız babasının tabancasını yine gizli cebe koyar ve üzengiye bastığı gibi ata biner. Pullu Kırat'ı Batı'ya doğru, Yolgeçmez köyüne yönlendirir. Bir müddet koşturduktan sonra bu defa yönünü Kuzey'e, Allahüekber Dağları'na çevirir. Katranlı, Bezirgen, Çukur köyleri güzergâhından geçip Allahüekber Dağları'na tırmanacaktır.

On kilometrelik yolu bir solukta koşmuştur. Katranlı, Bezirgen köyü arkada kalmıştır. Bezirgen geçidini henüz geçmişken, silah sesleriyle irkilir. Çapraz ateşe tutulmuştur. Ter köpük saçan Pullu Kırat'ı durdurur. Dağın kuzey yamacında karakol olduğunu fark eder. Yolun kenarındaki sığınaklardan birer ikişer Ermeni askerleri çıkar. Silahların namluları ona çevrilmiştir.

Hatun Kız'ın atını ve silahını alırlar. Hiçbir şey sormadan derede tuttıkları ikisi kadın üç Türkün yanına götürürler. İkişer ikişer ellerini birbirlerine bağlarlar. O sırada Çukur Köylerinden gelen askerî posta arabasına bindirip Kars merkez komutanlığına gönderirler. Teslim esnasında Avrupalı ve Amerikalı gözlemci ve gazeteciler vardır. Komutanın sorgulaması sırasında Hatun Kız'ın erkek olmadığını anlarlar. Onun kız olduğunu anlayan ve macerasını öğrenen gazeteci ve gözlemciler hayret ederler. Hatun Kız ilgi odağı olur. Fotoğrafını çekerler, sorular sorarlar. Hemen hepsi onu Jan Dark'a benzetirler.

Avusturyalı bir gazeteci komutandan müsaade alıp sorar:

- Ne yapmak istiyorsunuz?
- Biz bir şey yapmak istemiyoruz. Bize bir şeyler yaptırmak istiyorlar.
- Ne demek yani Ermeniler mi size silahlanın dağa çıkın, insan öldürün diyor.

- Tabii ki öyle. Defalarca konuğumuz olan, soframızı paylaşan Ermeni komutan, hiç suçu olmayan babamı ve halamın oğlunu kahvaltıya davet ederek, orada kurşuna diziyor. Daha sonra köylerimizi yakıp yıkıyor, insanlarımızı öldürüyorlar. Bu ne demektir? Bu bizimle savaşın demek değil midir? Bununla bizim dağa çıkmamızı, silahlanıp onlarla savaşmamızı istemiyorlar mı? Kendimizi korumak için başka ne yapabiliriz?

- Ermeniler sizi niçin öldürsün?

- Onu bana sormayın, isterseniz onu kendilerine sorun. Benim bildiğim, yabancı devletlerin uşaklığını yapıyorlar. Onların paralı askerleridir.

Ermeni komutan sinirlenir ve gazetecilere:

- Lütfen bu küstah çocuğu konuşturmayın. Yaşına başına bakın, konuştuğu sözlere bakın, der ve muhafızlara seslenir:

- Alın bunu buradan, Gümrü'ye gönderilecek esirlere katın.

Basın mensupları, Hatun Kızla konuşmalarının engellenmesinden rahatsız olurlar. Ancak meseleyi büyütme istemezler.

Hatun Kız'ı diğer esirlere katıp Gümrü'ye gönderirler. Yabancı gözlemcilerin gözetiminde sevk edildiklerinden kötü muamele görmezler. Yoksa kim bilir zavallı kızın başına neler getirilirdi.

Türk ordusu Sarıkamış'ı kurtarıp Selim üzerinden Kars'a hareket ederken, sıhhiye bölüğü arkadan şehitleri defnedip, yaralıları tedavi etmektedir. Bir manga sıhhiye eri Sübhanazat köyüne vardığında, köyün tamamının yakıldığını görürler. Molla Mustafa ile Eşref'in cesetlerini de elbiseleri soyulmuş çıplak olarak yakılan caminin önünde bulurlar. Cesetler bir çok yerinden süngülerle yarılmıştır. Masum cesetleri, yanan caminin avlusuna gömerler.

Türk ordusu Gümrü'ye vardığında ilk iş olarak bir bölük Türk askeri, esirlerinin tutulduğu kampın etrafını sarar. Zavallı esirler sağ salim olarak kurtarılır. Kurtarılan esirlerden birisi Hatun Kız'dır.

Hatun Kız, orduda hizmet almak için bölük komutanına yalvarır. Komutan savaşın bitmek üzere olduğunu, ayrıca bu soğuk iklimde, dağda bayırda kalmasının çok zor olacağını söyleyip, ikna ederek köyüne gönderir.

Hatun Kız aylar sonra köyüne döner. Yanmış yıkılmış köyünde ne ailesinden ne de akrabalarından kimseyi bulur. Yalnız kalmıştır. Yeni ve çetin bir hayata başlayacaktır...
